

УДК 811.161.2'243 : 37.016(477+71)

ІСПИТ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ТА КАНАДИ

Віктор Кревс, Данута Мазурик, Наталія Цісар

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
підготовче відділення для іноземних громадян,
вул. Університетська, 1, кімн. 089, 79001 Львів, Україна
тел.: 032 239 47 09*

ел. пошта: psis.lnu@gmail.com, danuryk@gmail.com, natalya_tsisar@yahoo.com

Маруся Петришин, Віталій Шиян

*Альбертський університет (Едмонтон, Канада)
Канадський Інститут Українознавчих Студій, Методичний центр української мови
4-30 Pembina Hall, University of Alberta, Edmonton, AB T6G 2H8 Canada
тел.: (780) 492-6840*

ел. пошта: mpetrysh@ualberta.ca., shyyan@ualberta.ca.

Безпосередні автори й організатори сертифікаційного іспиту з української мови як іноземної описують способи проведення тесту та принципи оцінювання й інтерпретації його результатів, а також значення для підвищення рівня викладання української мови як іноземної в Україні і в Канаді.

Ключові слова: українська мова як іноземна, рівні володіння українською мовою як іноземною, мовні помилки, типологія помилок.

Міжкультурна комунікація активізує створення навчальних ресурсів з української мови як іноземної (УМІ) для студентів-іноземців в Україні, з одного боку, з іншого – є інструментом збереження ідентичності для студентів українського походження, які проживають за межами України, та стимулом до вивчення української мови представниками інших етнічних спільнот.

Підготовче відділення для іноземних громадян Львівського національного університету імені Івана Франка почало освітню діяльність зі середини 70-х років ХХ ст. Саме тут вперше в незалежній Україні стали викладати українську мову як іноземну, запровадили тестову перевірку знань, на базі відділення було створено перший у незалежній Україні підручник з УМІ для підготовчих відділень [1; 10], укладено першу програму з УМІ, яка затверджена Міністерством освіти і науки та діє й дотепер [4; 5].

Географія української мови з різних причин поширилася й на території за кордонами України, особливо в місцях компактного проживання людей українського походження. Від 90-х років ХХ ст. зацікавленість українською мовою у світі зростає і поза межами етнічних спільнот. Цьому найбільше сприяють такі чинники:

- інтеграція України в міжнародний культурний та інформаційний простір;
- відкритість українського суспільства;

- можливість українських громадян вільно подорожувати і приймати гостей з-за кордону;
- участь представників від України в міжнародних мистецьких конкурсах, фестивалях, спортивних турнірах;
- збільшення кількості туристів та фахівців з-за кордону;
- діяльність українських освітніх інституцій за кордоном, зокрема в країнах із великою українською діаспорою (наприклад, Канада – третя країна в світі за кількістю етнічних українців (після України та Російської Федерації)).

Тому одним із етапів роботи відділення стала співпраця з Міністерством освіти провінції Альберта в Канаді та з Методичним Центром Української мови при Канадському інституті українознавчих студій університету Альберти. Результатом співробітництва є проведення іспиту-тестування з УМІ серед випускників шкіл із двомовним (англо-українським) навчанням провінції Альберта, яке триває з 2006 року до сьогодні. З ініціативи МЦУМ КІУСу та Управління народних шкіл провінції Альберти разом з ЛНУ ім. Івана Франка у березні-травні 2006 року вперше проведено тестування з української мови в школах з двомовним (англо-українським) навчанням провінції Альберти. Для цього оцінювання було використано розроблений у ЛНУ ім. Івана Франка вступний екзамen з української мови для іноземних громадян, які бажають навчатися у ВНЗ України. Іспит складено відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [2], й він засвідчує, за умови не менш як 80% результату, сертифікаційний рівень знань з української мови, який відповідає рівневі B1 у загальноєвропейській класифікації.

Виділення та опис рівнів володіння українською мовою як іноземною здійснено у ЛНУ імені Івана Франка, і стало основою проекту Національного освітнього стандарту з УМІ.

Освітній стандарт, розроблений у ЛНУ ім. Івана Франка з УМІ [3, 6, 7, 8], визначає такі рівні володіння українською мовою для іноземців: Елементарний (УМІ-1) – А1, Основний (УМІ-2) – А2, Рубіжний (УМІ-3) – B1, Високий (УМІ-4) – B2, Вищий (УМІ-5) – C1, Найвищий (УМІ-6) – C2.

Рівень УМІ-3, або РУБІЖНИЙ – визначає **необхідний рівень** володіння українською мовою як іноземною, досягнення якого є **обов'язковим** для всіх іноземних громадян та осіб без громадянства, щоб розпочати навчальну (крім факультетів доуніверситетської підготовки), освітню, комерційну, консультативну та іншу легальну діяльність на території України. Рубіжний рівень засвідчує можливість **розгорнутого та вільного** спілкування в стандартних ситуаціях. Саме цього рівня можуть досягти випускники підготовчих відділень ВНЗ України після успішного опанування (не менш як на 80% Програми з УМІ, затвердженої Міністерством освіти і науки України).

Для української двомовної програми в Канаді цей іспит має надзвичайно важливе значення через низку чинників.

По-перше, ще раніше до цього французька, іспанська, німецька та китайська двомовні програми в Канаді вже проводили іспити міжнародного рівня.

По-друге, результати іспиту спростовують думку деяких представників української громади, які, акцентуючи увагу на окремих помилках учнів, твердили, що загальні знання з української мови канадських учнів-випускників двомовних програм не були на належному рівні. З огляду на це, – іспит став об'єктивним і незалежним засобом в оцінюванні рівня володіння українською мовою.

По-третє, результати екзамену щорічно засвідчують, що більшість випускників володіє українською мовою на рівні, що відповідає міжнародному критерієві B1.

Отже, тепер наше спільне завдання – є продовжити співпрацю в академічній галузі, щоб дати канадським учням та студентам реальну можливість і запропонувати дієві засоби та форми для удосконалення вже набутих знань і для досягнення вищих рівнів в оволодінні українською мовою.

Усупереч деяким прогнозам канадські учні та вчителі демонструють велику зацікавленість у проведенні іспиту, який є доброю мотивацією для підвищення ефективності викладання і навчання. Співпраця з екзаменаторами з України ще більше сприяє цьому зацікавленню.

Результати іспиту, а також їхній фаховий аналіз з боку викладачів ЛНУ ім. Івана Франка визначають ті компоненти програми, які потрібно надалі розвивати, застосовуючи новітні підходи, щоб поліпшити комунікативні та граматичні вміння учнів. Важливим засобом посилення комунікативної складової іспиту вважаємо також доповнення його компонентами (тексти, письмові завдання, граматичний матеріал), які розвивають та удосконалюють навички міжкультурної взаємодії.

Складові екзаменаційного процесу з УМІ:

I Організація іспиту

У зв'язку з тим, що у 2006 р. комплексна тестова форма оцінювання рівня мовної компетенції була новою для учнів двомовної Програми, за три тижні до основного екзамену (Entrance Exam) було проведено ознайомлювальний пробний екзамен (Practice Exam), який дав змогу учням побачити структуру тесту, познайомитися з типами завдань, послідовністю їхнього виконання та програмними вимогами. Основний іспит з української мови як іноземної відбувся наприкінці квітня і в першій декаді травня у трьох школах. Надалі пробних екзаменів не проводять. Письмові роботи надсилають для перевірки й оцінювання у ЛНУ ім. Івана Франка.

II Створення та експертна оцінка тестових завдань та завдань відкритого типу

Іспит ЛНУ ім. І. Франка з УМІ ілюструє рівень засвоєння знань з української мови, є мотивацією для поглибленого вивчення української мови чи навчання у ВНЗ України, і слугує популяризації української мови за кордоном.

Іспит відбувається у двох формах: усній та письмовій, які можна проводити в довільній послідовності. Письмова частина організована як система тестів, оскільки „...ефективність будь-якого процесу залежить від успішності управління ним. Тестовий контроль, завдяки своїй здатності задовольнити основні вимоги, що висуваються до контролю, а саме об'єктивності, надійності, валідності, практичності та економічності, є одним з найоптимальніших засобів управління процесом навчання іноземної мови і підвищення таким чином ефективності функціонування всієї системи навчання іноземної мови...” [9: 3]. Тести передбачають перевірку студентських знань з граматики та лексики, їхню здатність організовувати слова у речення, а речення у висловлювання, розуміння прочитаного тексту та вміння висловлювати власні думки з приводу того чи іншого повідомлення у письмовій формі, а також рівень сприйняття тексту на слух.

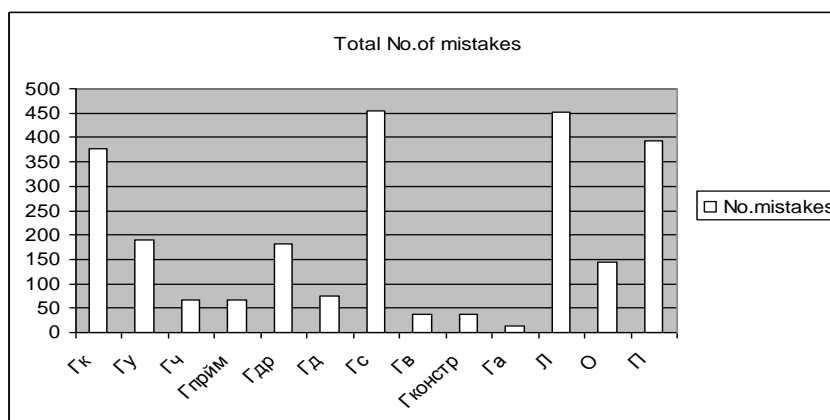
Усна форма іспиту складається із презентації (монологу) на певну тему та діалогу - участі у діалозі й дає змогу оцінити комунікативні вміння студентів за такими характеристиками: розкриття теми, послідовність викладу, словниковий

запас, вимова, будова речень, темп мовлення, аргументація висновків, граматична правильність – для презентації, розуміння реплік, точність відповідей, словниковий запас, вимова, будова речень, темп мовлення, самовираження, граматична правильність – під час розгортання діалогу.

III Перевірка та інтерпретація результатів іспиту. Оцінювання

Для аналізу письмової та усної частин іспиту створено перелік типових помилок у тестових роботах студентів. Типізуючи їх, ми намагалися охопити усі можливі типи помилок, які є найчастотнішими для іноземних студентів у процесі вивчення української мови. Узагальнений на теоретичному рівні матеріал має високу практичну цінність. Кількісні показники (див. табл.1) допомагають здійснити якісні перетворення у викладанні УМІ й претендують на точність, а не ймовірність.

Таблиця 1

Частотність помилок.

Упродовж кількох років інтерпретація іспиту відбувається за класифікацією помилок, позначених умовно, де Г – граматична помилка, а літери в нижньому індексі означають конкретний тип помилки, Л – лексична помилка; О – орфографічна помилка; П – пунктуаційна помилка (див. табл.2):

Гк	Неправильні морфологічні закінчення іменників або займенників при дієслівному керуванні. - ... буду мати велика компанія велику компанію ...
Гу	Неправильне узгодження займенників, прикметників з іменниками, або підмета та присудка. - мій моє щастя – здоров'я -
Гч	Відсутність узгодження числівника з іменником або неправильне керування числівника іменником. - ... багато фронт грошей - ... на чотири рж роки

Г_{прим}	Неправильне вживання прийменника або його відсутність у прийменникових конструкціях. - ... щастя також не для мене ... - В На четвертому місці ...
Г_{др}	Неправильне вживання дієслів руху. - Машина повільно перейхала під'їхала до будинку.
Г_д	Неправильне вживання особових та часових форм дієслів. - Я жунув купив ... - Я буде маю буду мати/матиму щастя ...
Г_с	Неправильне використання сполучників та сполучних слів у складному реченні. Скільки нових слів вивчити, такій стільки й будеш знати
Г_в	Відсутність форм Кличного відмінка. - Оленці Оленко , дай мені, будь-ласка, словник.
Г_{констр}	Неправильно побудована граматична конструкція. - Особливо я подобаюся мені подобалися вірші ...
Г_а	Вплив англійської мови - Ніхто може не може сказати ...
Л	Лексичні помилки. У вихідні дні львів'яни охоче відробляють відпочивають у парках
О	Орфографічні помилки. - священник – священник
П	Неправильне вживання розділових знаків або їх відсутність. Я думаю, що я ...

Відповідно до вимог іспиту ЛНУ ім. І. Франка з УМІ, результат вищий, ніж 60% є позитивним. Однак тільки 80 відсотковий позитивний результат підтверджує рівень володіння мовою, що відповідає міжнародному критерію B1. У відсотковому співвідношенні оцінювання є таким (табл.3):

К-сть балів	Обсяг виконаних завдань (у процентах)	Результат	
40–38 балів	100 - 95%	„відмінно”	Рівень володіння українською мовою достатній для навчання у Львівському національному університеті імені Івана Франка і відповідає Рівневі В1 у системі Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.
37–32 бали	94 - 80 %	„добре”	Рівень володіння українською мовою достатній для навчання у Львівському національному університеті імені Івана Франка, але студент відчуватиме деякі труднощі, особливо спочатку.
31–24 бали	79 - 60 %	„задовільно”	Для навчання у Львівському національному університеті імені Івана Франка потрібно підвищити рівень мовної компетенції.
23 бали і менше	менш ніж 60 %	„незадовільно”	

IV. Формування рекомендацій для студентів та викладачів:

Аналіз результатів іспиту дає можливість сформулювати рекомендації, які:

- ефективні для мотивації студентів і є добрим стимулом до вивчення української мови:

учні, які виконали 80% і більше завдань іспиту мають можливість відвідувати навчальні курси в університетах України; вони отримують сертифікат Львівського національного університету про рівень В1 володіння українською мовою, а також мають право відвідувати навчальні програми в університетах для опанування вищого рівня;

учні, які виконали 60%–79% іспиту мають можливість відвідувати навчальні курси в університетах України і продовжити вивчення української мови;

для учнів із результатом менше, ніж 59%, розроблені додаткові рекомендації для ефективного засвоєння української мови.

- сприяють підтримці методичної роботи вчителів у Канаді: дають можливість викладачам у подальшому переглянути й вдосконалити методіку викладання з урахуванням рекомендацій, розширити діапазон засобів і методів для викладання української мови, поліпшити рівень засвоєння матеріалу для студентів.

Щорічна звітність про екзамен й усебічний аналіз загальних результатів, результатів за групами та врахування рекомендацій працює на перспективи: створює

можливості для проведення дослідницької роботи у сфері укладання підручників з української мови як іноземної, комунікативних посібників, наукових праць із простеженням динаміки мовної компетенції студентів тощо.

Отже, іспит є добрим мотиваційним механізмом для студентів у вивченні української мови й удосконаленні рівня володіння цією мовою, популяризації української мови за кордоном, наукової роботи дослідників-методистів. Статистичний аналіз результатів іспиту дає змогу уникнути інтуїтивної інтерпретації й оцінки знань студентів, ілюструє об'єктивність оцінювання.

ДОДАТОК 1. Зразки тестових завдань

Підтест 1. ЛЕКСИКА І ГРАМАТИКА. Виберіть один правильний варіант.

1.

Ми з друзями любимо ... в ліс по гриби або на рибалку.

А) іти **Б) ходити** В) піти Г) гуляти

2.

Король Данило назвав місто свого улюбленого сина Лева □ Львів.

А) словом Б) назвою **В) іменем** Г) кличкою

3.

Львів'яни рідну мову, культуру, пісні, танці та народні звичаї.

А) зробили **Б) зберегли** В) склали Г) започаткували

4.

Щоб доїхати до аеропорту Вам потрібно на тролейбус № 9 біля університету.

А) сидіти Б) встати **В) сісти** Г) висісти

5.

Арабський студент премію за свою наукову роботу.

А) обіцяв Б) обрав **В) одержав** Г) вибрав

39. Встановіть відповідність

1. На столі екзаменатора були розкладені
2. Щоб їхати в трамваї, потрібно купити проїзний
3. На день народження Оксани друзі подарували червоні ..., бо це її улюблений колір.
4. На іспиті з історії України Чжень вибрав ... № 17.

А) квиток Б) квіти В) білет Г) білети

1.	2.	3.	4.
Г

Підтест 2. ЧИТАННЯ**Завдання 1. Прочитайте текст і виберіть правильний варіант продовження речення відповідно до змісту:**

... По стежці йшов від будинку хлопчак із білим бідончиком, спускався він по стежці, граючись і вправно балансуючи, і Володимир тихо позаздрив на його зграбність та моторність.

- Доброго дня! – обізвався він до Хлопця. – Ти з цього будинку?
- Тут тільки один будинок, як бачите! – сказав Хлопець. – Я до Галини Іванівни. Чи не твоя це мати?
- Моя! – гордо сказав Хлопець і випнув підборіддя. – А ви хто такий будете?
- Директор школи, – махнув рукою вниз Володимир. – Ти в якому класі?
- Я ходжу в місто, – сказав Хлопець. – А в класі я в четвертому...
- Не подобається тобі ця школа? – Та ні, – засміявся Хлопець. – Там же мама вчителькою...
- То вона вдома, твоя мама?
- А де ж їй бути?....

(236 слів. За Валерієм Шевчуком, „Дім на горі”)

1. Хлопець ішов ...

- А) униз**
- Б) вгору
- В) направо
- Г) ліворуч

2. Володимир працює ...

- А) інспектором відділу освіти
- Б) вчителем молодшої школи
- В) директором школи**
- Г) сторожем у школі

3. Наступного року Хлопець буде вчитися в

- А) третьому класі
- Б) четвертому класі
- В) п'ятому класі**
- Г) шостому класі

Завдання 2. Прочитайте і виберіть один правильний варіант.

В Оксани сьогодні день народження. Друзі подарували їй чудові квіти. *Хто і від кого отримав букет?*

- А) друзі від Оксани
- Б) Оксана від подруги
- В) Оксана від друзів
- Г) подруги від Оксани

Підтест 3. ПИСЬМО

■ **Завдання I.** Прочитайте текст і напишіть повні відповіді на питання після тексту.

■ **Завдання II.** Напишіть коротку розповідь (20–25 речень) на задану тему. Обґрунтуйте свою позицію. Наприклад, тема „Чому важливо обрати таку професію, яка подобається?”

■ **Завдання III.** Виберіть один правильний варіант послідовності слів у реченні і запишіть речення відповідно до вибраного варіанта.

1.) _____

на (1), берег (2), уся (3), Київ (4), Дніпро (5), який (6), через (7), територія (8), розташований (9), Україна (10), протікати (11).

Варіанти відповідей:

А) 4,9,1,2,5,6,11,7,3,8,10 Б) 11,7,3,8,10,4,9,1,2,5,6 В) 3,8,10,4,9,1,2,5,6,7,11

Підтест 4. АУДІЮВАННЯ

Завдання 1. Послухайте **ТЕКСТ (ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА)** і позначте один правильний варіант відповіді відповідно до тексту.

1. Коли виникло українське козацтво?

А) у 18 ст.

Б) у 14–15 ст.

В) у 10 ст.

Г) у 20–21 ст.

2. Що означає слово „козак”?

А) вільна людина

Б) сильна людина

В) добра людина

Г) привітна людина

3. Чому молоді хлопці й чоловіки ставали козаками?

А) тому що не хотіли працювати

Б) тому що не хотіли одружуватися

В) тому що не хотіли воювати

Г) тому що не хотіли бути кріпаками

1. Вивчаємо українську : підручник [уклад. Л. Г. Новицька, Т. М. Поліщук]. – Львів : ЛДУ, 1995. – 260 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання. Рада Європи. Відділ сучасних мов. – Страсбург. Київ : „Ленвіт”, 2003. – 260 с.
3. Кревс В.С. До питання про визначення рівня володіння українською мовою як іноземною / В. С. Кревс, Д. В. Мазурик, В. О. Мельник-Андрощук // Тези доп. Міжнар. наук.–практ. конф. „Теорія і практика навчання іноземних студентів у сучасних умовах”. – Донецьк, 2003. – С. 30–32.

4. Навчальні плани та програми (довузівська підготовка іноземних громадян) [уклад. : Л. Г. Новицька, О. Ф. Гудзенко, М. І. Дудка та ін. – К. : Вид-во „Політехніка”, 2003. – Ч.1 (Українська мова; Основи економіки; Біологія).
5. Навчальні мінімуми з української і російської мов для іноземців [укл. Н. Ф. Зайченко, С. А. Воробйова]. – К., 1995.
6. Мазурик Д. Використання ілюстративних дескрипторів Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (PPC) в курсі УМІ / Д. Мазурик // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С.66–71.
7. Мазурик Д. Державний стандарт з української мови для іноземців як засіб уніфікації навчальних вимог і результатів / Д. Мазурик // Вісник Львів. ун-ту. Сер. філологічна. – Вип. 46. Ч.І. – Львів, 2009. – С. 224–228.
8. Мазурик Д. Державний стандарт з української мови : від теорії до практики / Д. Мазурик // Мова як іноземна : проблеми сертифікації за європейськими стандартами. Матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 23–24 квітня 2009 р.) – Львів, 2010. – С.34–37.
9. Петрашук О. П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі : монографія / О. П. Петрашук // К. : Видавн. центр КДЛУ, 1999. – 261 с.
10. Zhluktenko Iu.O. Ukrainian : A text-book for beginners. – К., 1973.

UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE EXAM IN THE CONTEXT OF COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND CANADA EDUCATIONAL INSTITUTIONS

**Victor Krevs, Danuta Mazuryk, Natalya Tsisar,
Marusia Petryshyn, Vitaliy Shyyan**

Authors and organizers of the Ukrainian as a foreign language certification exam are describing the test methods and principles of assessment and interpretation of the results and value to improve the teaching of Ukrainian language in Ukraine and Canada.

Key words: Ukrainian as a foreign language, levels of the Ukrainian as a foreign language, language mistakes, types of mistakes.

ЭКЗАМЕН ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ В КОНТЕКСТЕ СОТРУДНИЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ И КАНАДЫ

**Виктор Кревс, Данута Мазурык, Наталия Цисар,
Маруся Петришин, Виталий Шиян**

Авторы и организаторы сертификационного экзамена по украинскому языку как иностранному описывают способы проведения теста и принципы оценки и интерпретации его результатов, а также значение для повышения уровня преподавания украинского языка как иностранного в Украине и в Канаде.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, уровни владения украинским языком как иностранным, речевые ошибки, типология ошибок.

Стаття надійшла до редколегії 1.03.2011
Прийнята до друку 2.04.2011